

МІНІСТЕРСТВО ОВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Н. М. Вівчарик

**Українознавство в контексті становлення
і розвитку національної освіти**

Методичні рекомендації

Івано-Франківськ

ББК 63.5(4УКР)

В 41

Вівчарик Н. М. Українознавство в контексті становлення і розвитку національної освіти: Методичні рекомендації. Івано-Франківськ : Територія друку, 2020. 42 с.

Автор:

Вівчарик Наталія Михайлівна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Рецензенти:

Хороб Степан Іванович доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

Луцак Світлана Миколаївна доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Івано-Франківського національного медичного університету.

Науково-методичне видання

Надруковано за ухвалою Вченої ради Факультету філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 8 від 23 квітня 2020 року).

Анотація

Дисципліна «Українознавство в контексті становлення і розвитку національної освіти» вивчається студентами-магістрами першого курсу навчання у другому семестрі й має на меті утвердження ідеї цілісності та консолідації української нації, пізнання унікальної національної спадщини в умовах мультикультуральності, передбачає аналіз наукового і творчого доробку як вітчизняних, так і діаспорних сподвижників української справи, сприяє формуванню свідомого педагога, здатного використовувати елементи українознавства в освітньо-виховному процесі.

«Українознавство в контексті становлення і розвитку національної освіти» сприяє творчому підходу до професійної діяльності педагога, філолога, досягненню максимальної ефективності й результативності навчання і виховання, допомагає налагодити процес розвитку та саморозвитку.

Для магістрів середньої освіти вивчення дисципліни є важливим, оскільки допомагає розвинути комунікативну компетентність вміння педагога будувати ефективні комунікацію в процесі міжособистісної взаємодії (знання фахівцем закономірностей різних форм спілкування і правил поведінки в різних ситуаціях, вміння формувати тактичний план дій і реалізувати його на основі соціальних навичок); здатність продуктивно організувати вирішення педагогічних проблем неординарними способами, діяти у тій чи іншій сфері (навчання, виховання, саморозвиток на основі індивідуальної траєкторії); вміння застосувати знання в педагогічній і громадській діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції.

Метою курсу є поглиблення знань з етнопедагогіки, культурології, літератури, історії, простежити особливості розвитку національної системи духовних цінностей і освіти, розвинути почуття національної гордості та самосвідомості; сформувати високий інтелектуально-культурний рівень студентів як освічених фахівців і свідомих громадян.

У результаті вивчення курсу «Українознавство в контексті становлення і розвитку національної освіти» ви (студенти) зможете:

- використовувати українську мову як державну в усіх сферах суспільного життя, зокрема в професійному спілкуванні;
- усвідомлювати специфіку предметної області та розуміти особливості професійної діяльності, взаємозв'язки філологічної науки з іншими галузями науки і практики;
- застосовувати сучасні інноваційні технології для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукових досліджень;
- володіти критичним мисленням, творчо використовувати різні теорії і досвід (вітчизняний та закордонний) у процесі вирішення професійних і соціальних завдань;
- забезпечувати рівноправність (расову, гендерну, релігійну, політичну тощо), враховувати індивідуальні особливості учасників освітнього процесу;
- володіти здатністю до самостійного та автономного навчання впродовж життя за індивідуальною траєкторією розвитку;
- дотримуватися правил академічної доброчесності.

Рекомендована література до курсу Підручники

Історія українознавства: навчальний посібник [для студ. ВНЗ] / Кол. авторів: П. Кононенко, Л. Токар (кер. проекту та наук, ред.). К. : Академвидав, 2011. 512 с.

Калакура Я. Історичні засади українознавства. К.: НДІУ, 2007. 381 с.

Касян Л., Семенюченко О. Практикум з українознавства [Для слухачів курсів підвищення кваліфікації з українознавства, вчителів ЗНЗ, методистів, студентів, викладачів ВНЗ]. К. : НДІУ, 2008. 80 с.

Касян Л., Семенюченко О. Українознавство у навчально-виховному процесі. Основи методики викладання: науково-методичний посібник. К. : НДІУ, 2008. 56 с.

Кононенко П. Українознавство: Підручник для вищих навчальних закладів. К. : Науково-дослідний інститут українознавства, 2005. 680 с.
<http://www.ndiu.org.ua/images/book/ukrainoznavstvo.pdf>

Кононенко П., Пономаренко А. Українознавство: Конспект лекцій. К.: МАУП, 2005. 392 с. http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/ukr_znavstvo.pdf

Мосіяшенко В. Українська етнопедагогіка: навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 176 с.

Українознавство: концептуальні та теоретико-методологічні основи розвитку / П. Гай-Нижник (кер. проекту). К., 2015. 504 с. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/downloads/2015doc.ukrainoznavstvo>.

Українська етнопсихологія: історія, розвиток, персоналії: монографія. Л. : Ліга-Прес, 2013. 199 с.

Проблеми міжвидового синтезу в українській культурі в полі діалогів різнонаціональних культурних традицій: колективна монографія / [Голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019. 592 с.

Українська література в системі українознавства: Посібник / Укл. Денисюк С. П., Кононенко П. К. : НДІУ, 2004. 300 с.
<http://ndiu.org.ua/images/book/posibnik.pdf>

Додаткова література

Азьомов В. Духовна архетипна система етнонаціонального у викладанні української літератури в загальноосвітній школі. *Українська мова і література в школі*. 2016. № 4. С. 31-37.

Вівчарик Н. Львівське угруповання письменників «Логос» (1922-1939) у контексті літератури опору: національно-культурна специфіка. *Літературознавчі студії*. Вип. 47. Київ: Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2016. С. 49-55.

Вівчарик Н. Трансформація євангельського сюжету в п'єсах «На полі крові» Лесі Українки та «Голгота Страсті, Смерть і Воскресіння Господа нашого Ісуса Христа» Григора Лужницького. *Слово: Прикарпатський вісник НТШ*. № 2 (54). Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, 2019. С. 298-304.

Гене́за етнопсихоло́гії в Україні XIX століття: історико-етнологічний аспект. Л. : Інститут народознавства НАН України, 2007. 224 с.

Іванишин М. Дискурс національної ідентичності в українському постколоніальному літературознавстві. Монографія. Дрогобич: Посвіт. 2015. 207 с.

Іванишин М. Теоретико-методологічна модель націологічної інтерпретації: основні постколоніальні аспекти. *Рідне слово в етнокультурному вимірі: зб. наук. Праць*. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич: Посвіт, 2015. С. 363–371.

Сценічне слово благовісту: Антологія української релігійно-християнської драми XX–XXI століття / Упорядн., авт. вступ. ст. та прим. С. І. Хороб. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2018. 648 с.

Яковлев О., Шульгіна В. Українознавство як методологія культурологічних досліджень доби національного відродження. *Культурологія*. 2014. С. 67-71. <file:///C:/Users/ifcem/Downloads/138098-296456-2-PB.pdf>

Програма навчальної дисципліни

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін викон.
Модуль 1. Зміст та основні поняття курсу. Тема 1. Предмет, зміст і завдання курсу. Поняття українознавство. Етапи розвитку українознавства як науки. Українознавчі студії як джерело поширення знань про Україну в європейській спільноті. Джерельні та історіософські засади українознавства як науки. Українознавчі видання. (енциклопедії, науково-бібліографічні довідники, підручники, часописи).	Проблемна лекція 1.	Українознавство: концептуальні та теоретико-методологічні основи розвитку / П. Гай-Нижник (кер. проекту). К., 2015. 504 с. http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/downloads/2015doc.ukrainoznavstvo. Історія українознавства : навчальний посібник [для студ. ВНЗ] / Кол. авторів: П. Кононенко, Л. Токар (кер. проекту та наук, ред.). К. : Академвидав, 2011. 512 с. Українська література в системі українознавства: Посібник / Уклад. Денисюк С., Кононенко П. К. : НДІУ, 2004. 300 с. http://ndiu.org.ua/i	Опрацювати: Горенко Л., Новосад С. Українознавство в системі вищої мистецької освіти ХХІ століття: історичні і методологічні імперативи. <i>Українознавство</i>. 2010. Ч. 1. С. 61-65. file:///C:/User/s/ifcem/Downloads/1985.pdf Вивчити основні етапи розвитку українознавства як науки. Простежити, які фактори впливають на розвиток українознавства	5.	Два тижні.

		images/book/posibnik.pdf Словник-довідник з українознавства / [текст та за ред. М. Масловської]; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир: Євенок О., 2016. 788 с. Ісаєвич Я. Міжнародна асоціація українців та міжнародні конгреси українців. [Електронний ресурс]. <i>Енциклопедія історії України: Т. 6. / Редкол.: В. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2009. 790 с. Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Mizhnarodna_asotsiatsiya_ukrainistiv</i>	Див.: Історія українознавства: навчальний посібник (2 год.).		
Тема 2. Українознавство в системі освіти, науки, культури, державотворення.	Практичне заняття 1.	Яковлев О., Шульгіна В. Українознавство як методологія культурологічних досліджень доби	Опрацювати: Токар Л. Зміст українознавства: системно-функціона-	5.	

Глобалізація і проблеми української національно-державної ідентичності. Особливості розвитку національної освіти і культури в різних соціокультурних середовищах. Мова як головний чинник національної самоідентифікації. Національна політика освітньої галузі: проблеми і перспективи («Національна програма патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, зміцнення моральних засад суспільства», затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 1697 від 15.09.2008 р.; Державна національна програма		національного відродження. <i>Культурологія</i>. 2014. С. 67-71. file:///C:/Users/ifcem/Downloads/138098-296456-2-PB.pdf Ключковська І., Галько О. Освіта українського зарубіжжя як фактор збереження етнонаціональної ідентичності. <i>Українознавство</i>. 2006. Ч. 4. С. 354-359. file:///C:/Users/ifcem/Downloads/701.pdf Кононенко П. Історія становлення НДІУ як віддзеркалення утвердження теорії українознавства на теренах України у 90-х рр. XX ст. <i>Українознавство</i>. 2004. Ч. 1-2. С. 207-214. Токар Л. Самоідентифікація в системі самопізнання та самотворення народу. <i>Українознавство</i>. 2004. Число 1-2.	льний підхід до структурування знань. <i>Українознавство</i>. 2004. Ч. 3-4. С. 108-109. Кононенко П. Українознавчі дисципліни в системі дистанційного навчання. <i>Українознавство</i>. 2004. Ч. 1-2. С. 248-251. (2 год.).	
--	--	---	---	--

«Освіта» («Україна XXI століття»), затверджена Постановою Кабінету Міністрів України (1993 р.) Національна доктрина розвитку освіти України, затверджена Указом Президента України (2002 р.)		С. 164-168. Горенко- Баранівська Л. Українознавство в системі вищої мистецької освіти XXI століття: історичні та методологічні імперативи. http://archive.ndi uvi.org.ua/text.ht ml?id=1985&cate gory=50			
Тема для самостійної роботи. Українознав- ство за кордоном. Еміграційні процеси. Виникнення УВАН (Українська вільна академії наук) та її діяльність. Світовий конгрес українців.	Самостій- на робота	Ключковська І. Україна діаспора: новий формат стосунків. <i>Українознавство.</i> 2007. Число 1. С. 299-302. file:///C:/Users/ifc em/Downloads/86 9.pdf Краснодемська І. Розроблення українознавчої проблематики вченими УВАН <i>Українознавство.</i> 2003. Число 4 (9). С. 403-407. http://archive.ndi uvi.org.ua/text.ht ml?id=448&categ ory=8&skip=30 Я. Державне сприяння у забезпеченні освітньо- культурних потреб українців	Опрацювати рекомендо- вану літ. Підготувати повідомлен- ня про причини, різні хвилі еміграції (2 год.).	10.	

		зарубіжжя. Українознавство. 2006. Ч. 4. С. 361-363. file:///C:/Users/ifcem/Downloads/702.pdf			
Тема для самостійної роботи. Центри українознавства в Україні та за кордоном (Інститут українознавства ім.І.Крип'якевича НАН України, Інститут українознавства ПНУ та ін.), їх діяльність.	Самостійна робота	Чернега П., Луцай В. Українознавство у НПУ імені М.П.Драгоманова. http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/10976/1/Chernega%20P.pdf Офіційні сайти наукових установ: http://www.inst-ukr.lviv.ua	Підготувати повідомлення про діяльність наукових центрів, що займаються проблемами українознавства (2 год.).	10.	Протягом місяця
Тема для самостійної роботи. Українознавство в іменах. Філософія чину Донцова.	Самостійна робота	Українська мала енциклопедія: у 4 т. / Є. Д. Онацький ; упоряд. та наук. ред. С. Білокінь. К. : Пульсари, 2016. Україна: повна енциклопедія / В. М. Складенко [та ін.]. Харків : Фоліо, 2007. Качкан В. Українське народознавство в іменах. У 2 ч. К. : Либідь, 1994-1995. Ч.1. 336 с. Ч. 2. 288 с.	Підготувати реферат або презентацію про одного з діячів, які доклалися до розвитку українознавства (власний вибір персоналій або зі списку, який пропонується). Презентувати це ім'я на одному із практичних занять. Заохочується	10.	Протягом місяця

			ся робота у парах (2 год.).		
Модуль 2. Етноментальні особливості українців Тема 3. Етнопедагогіка і освітньо-виховний досвід українського народу. Історичні аспекти етнопедагогіки (з найдавніших часів до наших днів). Культуровідповідність виховання (спадкоємність поколінь, формування особистості і оточення). Мета, зміст і методи народного виховання. Трудове виховання.	Практичне заняття з елементами оксфордської дискусії 2.	Кухта М. Виховний національний ідеал у творах закарпатських письменників-освітян 20-30-х років ХХ століття. <i>Сучасні проблеми мовознавства та літературозн.</i> Вип. 23. Ужгород: Ужгородський нац. унів-т, 2018. С. 184-187. Мосіяшенко В. Українська етнопедагогіка: Навч. посіб, Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 176 с. Сявавко Є. Українська етнопедагогіка: Навч.-метод. посіб. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. 159 с. Євтух В., Марушкевич А., Дем'яненко Н., Чепак В., Етнопедагогіка.	Опрацювати рекомендації літературу і на прикладі драми О. Коломійця «Дикий ангел» охарактеризувати батьківську стратегію виховання у родині Платона Ангела (2 год.).	5.	Два тижні.

		Ч. І: Навч. посібник. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/etnopedagogika_evtuh.pdf			
Тема 4. Етнопсихологічні особливості українців. Основні етнічні та культурологічні ознаки нації. Соціально-психологічна сутність поняття «нація». Дослідження етнопсихології українців (В. Липицький (про «вищі одиниці» і чернь), Д. Чижевський, М. Гоца, П. Юркевич та ін.). Іван Рибчин про «Геопсихічні реакції і вдача українця». Поняття ментальності та його	Практичне заняття 3.	Махній М. Номо ethnikos: психологія і культура. Чернігів : Вид. Лозовий В.М., 2012. 400 с. Куєвда В. Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект. Донецьк : Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. 264 с. Попович М. Проблеми теорії ментальності / відп. ред. М. Попович. К.: Наук. думка, 2006. 407 с.	Законспект.: Литвиненко Г. Генеза української ментальності у духовному просторі героїв О. Довженка. <i>Сучасний погляд на літературу: науковий збірник</i>. К., 2000. С. 95-104. Підібрати наукову літературу до теми. На прикладі героя художнього твору (на вибір студента, наприклад, «Бояриня» Лесі Українки)	5	Два тижні.

відображення в різних сферах мистецтва, зокрема літ.			проілюстр. етнопсихологічні особливості характеру українців (4 год.).		
Тема 5. Етногенез українців. Культурно-історичні відмінності етнографічних регіонів України. Методика «навчання через дослідження». Організація і методика проведення українознавчих експедицій, зокрема Гуцульським регіоном.	Лекція-діалог 2.	Мафтин Л. Актуалізація проблематики концентру українознавства «Україна етнос» в умовах оновлення змісту вітчизняної освіти. <i>Збірник наукових праць «Педагогічний дискурс»</i> . 2016. Вип. 20. Pedagogical Discourse, Issue 20, 2016. С.127-132. http://peddyskurs.kgpa.km.ua/Files/20/22.pdf Сегеда С. Антропологічний склад українського народу: етногенетичний аспект. К. : Видавництво ім. Олени Теліги, 2001. 256 с. https://archive.org/stream/segeda2002#mode/2up Зеленчук Я. Українознавча основа	Ознайомитися зі словником «Гуцульська діалектна лексика та фраземіка в українській художній мові»; опрацювати Грещук В. Гуцульський діалект у мові сучасної української літератури. <i>Українознавчі студії</i> . 2012-2013. № 13-14. С. 3-11. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Us_2012-2013_13-14_3 (2 год.).	5	Два тижні.

		формування джерельної бази дослідження етносоціальної системи Гуцульщини. <i>Українознавство</i>. 2007. Ч. 2. С. 48-52. Зеленчук І., Зеленчук Я. Організацію і методику проведення учнівських українознавчих експедицій загальноосвітнім і навчальними закладами Гуцульського регіону України. <i>Українознавство</i>. 2009. Ч. 4. С. 302-305. file:///C:/Users/ifcem/Downloads/1847.pdf			
Тема 6. Поняття «імагологія». Етнокультурні і національні образи інших народів. Літературна імагологія, і її вираження у художніх творах, зокрема на історичну тематику. Національна нарація за С. Андрусів.	Проблем-на лекція 3.	Кіор Н. Літературна імагологія: вивчення образів інших етнокультур у національній літературі. <i>Питання літературознавства</i>. 2010. Вип. 79. С. 290-299. Режим доступу: file:///C:/Users/ifcem/Downloads/Pl_2010_79_39.pdf	Опрацювати лекцію, рекомендовану літ. Законспектувати: Кіор Н. Літературна імагологія: вивчення образів інших етнокультур у національній літературі. <i>Питання літературоз</i>	5.	Два тижні.

		Наливайко Д. Літературна імагологія: предмет і стратегії. <i>Теорія літератури й компаративістика : статті і розвідки</i>. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. С. 91-103. Брацка М. «Свій» і «Чужий» козак у поезії «української школи» польського романтизму. <i>Слово і час</i>. № 4. 2005. С. 70-78. Веретюк О. Скажи мені, хто я ? (Проблема національної ідентичності літератури, літературного твору та його автора). <i>Слово і час</i>. 2005. № 12. С. 69-72.	нав-ства. 2010. Вип. 79. С. 290-299. Режим доступу: file:///C:/User/s/ifcem/Downloads/Pl_20_10_79_39.pdf Проілюструвати вираження поняття імагологія у худ. творах письменників (Г. Лужницький, Р. Іваничук та ін.) Див. передмову: Салига Т. «І зорі на небі вмивались сльозами». <i>Стрілецька Голгофа. Спроба антології</i>. Львів : Каменярь, 1992. С. 6-20. (4 год.).		
Тема 7. Вплив релігії на культуру, освіту, духовне життя народу. Давні вірування українців. Вплив релігії на світогляд	Проблемна лекція 4. Практичне заняття 4. Самостійна робота.	Сценічне слово благовісту: Антологія української релігійно-християнської драми ХХ–ХХІ століття / Упорядн.,	Зародження і розвиток жанру містерії театрі та літ. Проаналіз. дві редакції п'єси Лесі Українки на	5.	Два тижні.

українців та процес виховання. Розвиток освіти при монастирях. Церковні школи. Псалми, містерії як літературні жанри, породжені релігійним світоглядом. Самостійна робота.		авт. вступ. ст. та прим. С. І. Хороб. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2018. 648. Слово Благовісту: Українська релігійна поезія / Упорядник і автор передмови Т. Салига. Львів : Світ, 1999. 781 с. Антофійчук В., Нямцу А. Євангельські мотиви в укр. літ. кінця XIX-XX ст. Чернівці : Рута, 1996. 208 с.	біблійну тематику «На полі крові». Прослухати «Щедрик» Леонтовича і знайти інформацію про написання і поширення цього твору (2 год.).		
Модуль 3. Відображення світогляду народу в його культурно-мистецькій спадщині. Тема 8. Семантики та функціонування національної символіки. Національно-етнічні, регіональні символи. Геральдика. Релігійні символи. Символи у різних сферах мистецтва Українська	Проблемна лекція 5. Практичне заняття 5.	Калашник В. Українські вербальні символи як чинник національно-культурної самоідентифікації. <i>Українознавство</i> . 2005. Ч. 4. С. 104-106. file:///C:/Users/ifcem/Downloads/132.pdf	Опрацювати: Етнонаціональна і регіональна символіка https://etnography.national.org.ua/book2/lecture12.html Підготувати повідомлення про давні і сучасні національні	5.	Два тижні

словесна творчість (усна і писемна): символи, образи-символи		Ткаченко А. Символ хреста і спроба структурування літературознавчи х категорій. <i>Біблія і культура</i> . Чернівці : Рута, 2000. Випуск 1. С. 127-129. Комариця М. Тернова символіка у творчості І.Франка: джерела та літературний контекст. <i>Іван Франко письменник, мислитель, громадянин</i> : Матеріали міжнар. наук. конф. Л., 1998. С. 384-389.	символи (за бажанням). Символи у художньому творі (І. Франко «Терен у нозі»). (2 год.).		
Тема 9. Прояви світогляду українців у фольклорі, зокрема регіональному. Визначення ролі і місця усної народної словесності у контексті українознавства як інтегрованої науки. Вірування і обряди вашої території. Світогляд	Лекція- ділог 6. Практич- не заняття 6.	Пушик С. Легенди та Перекази: в 2 т. / [упоряд. : Г. Пушик, Б. Влашин]. Івано- Франківськ : Фоліант, 2019. Т. 1 639 с. Т. 2. 543 с. Тиховська О. Психоаналітични й аспект уявлень про «нечистих духів» у міфології Закарпаття. <i>Сучасні проблеми мовознавства та</i>	Підготувати повідомлен- ня про фольклорні мотиви у творчості письменника (власний вибір персоналій, наприклад, М.Черемши- на). Законспект.: Вдовенко Л. Відображення світогляду наших предків у	5.	Два тижні

українців і його проекція на творчість (індивідуальна, групова). Художнє відображення світогляду гуцулів у творчості українських письменників (на прикладі творів М. Черемшини).		літературозн. Вип.23. Ужгород: Ужгородський нац. унів-т, 2018. С. 321-325. Гнатюк В. Нарис української міфології. Л. : Інститут народознавства НАН України, 2000. 264 с. Перев'язко Р. Народнопісенні мотиви у творчості Р. Купчинського (1916-1920). http://phh.dspu.edu.ua/article/viewFile/178063/178101	повісті О. Довженка «Зачарована Десна». Дивослово. 1999. № 11. С. 42-45. (3 год.).		
Тема 10. Кобзарі і бандуристи історії національної культури. Народна й авторська пісня як вираження світогляду народу. Кобзарі та лірники, виконавці народних дум, історичних пісень (О. Вересай, Г. Гончаренко, М. Кравченко та ін.). Сучасні виконавці: «Шпилясті кобзарі», Василь	Лекційне заняття з мультимедіа 7.	Божко М., Пасько М. Духовні наставники народу: кобзарство в Україні, бібліографічний нарис. Київ, 2015. 76 с. Жеплинський Б., Ковальчук Д. Українські кобзарі, бандуристи, лірники. Енциклопедичний довідник. Львів: Галицька видавнича спілка, 2011. 316 с. Небрат Н.	Знайти і прослухати авторські вірші, які стали народними піснями. Проаналіз. думи, історичні пісні, балади вашого регіону, простежити їх зв'язок із світоглядно ю системою українців; відмінність укр. балад від польських, німецьких та	5.	Два тижні

та Микола Литвини, В. Нечепа. Національна капела бандуристів України. Авторські вірші, які стали народними піснями.		Кобзарі уособлення мудрості народної. <i>Українська література в загальноосвіт- ній школі.</i> 2009. № 9. С. 39-41. Жеплинський Б. Коротка історія кобзарства в Україні, Львів: Край, 2000. 196 с. Маркевич Н. Бандурист. Мислене древо [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.mysle nedrevo.com.ua/ru /Lit/M/Markevych M/Verses/Banduri st.html Гундорова Т. Кобзар Дармограй. Про літературні маски Шевченка. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.istpra vda.com.ua/article s/2014/03/8/14180 9/ Кравченко В. Образна символіка у баладах Тараса Шевченка. Дивослово. 2001. №7. С. 5-7.	ін. (2 год.).	
--	--	---	---------------	--

		Головецька Н. Українські історичні пісні. 8 клас. <i>Українська література в загальноосвітній школі</i> . 2009. № 9. С. 21-23.			
Тема 11. Гумор та артистизм українців як одна з визначальних рис народного характеру. Їх вплив на виховання підростаючого покоління (на прикладі народної творчості: «водіння кози», Маланка, фрагменти весільного обряду та авторських творів.	Практичне заняття 7.	Лихачов Д. Смех в Древней Руси / Д. Лихачов, А. Панченко, Н. Поньрко. Ленинград : Наука, 1984. 295 с. Сміхова культура. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BC%D1%96%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0	Переглянути фільми «Фараони» за мотивами однойменного твору О.Коломійця (2 год.). «Із життя Остапа Вишні», який розповідає про життя письменника Павла Губенка та актриси Варвари Маслюченко (1 год.). 3 год.	5.	Два тижні
Тема 12. Прояви синтезу мистецтв у національній культурі. Поняття синкретизму мистецтва. Література і музичне мистецтво (на прикладі худ. творів О. Кобилянської та Лесі	Практичне заняття з мультимедіа 8.	Проблеми міжвидового синтезу в українській культурі в полі діалогів різнонаціональних культурних традицій: колективна монографія / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України, ІМФЕ ім.	Прослухати музичні твори, суголосні з назвами новел Ольги Кобилянської; проаналізувати музичний супровід до «Лісової пісні» Лесі Українки. Проаналізу-	5.	Два тижні

Українки). Література і образотворче мистецтво (на прикладі творів В. Винниченка). Література і театр (на прикладі творів М. Куліша).		М.Т.Рильського. Київ, 2019. 592 с. Режим доступу: http://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2019/udkin.pdf Українська література в системі українознавства: Посібник / Укл. Денисюк С., Кононенко П. К. : НДІУ, 2004. 300 с. http://ndiu.org.ua/images/book/posibnik.pdf Генералюк Л. Універсалізм Шевченка: взаємодія літератури і мистецтва. К. : Наукова думка, 2008. 544 с. Синтез мистецтв. https://studme.com.ua/193904035002/etika_i_estetika/sintez_iskusstv.h	вати настанову паліту, її перегуки з тематикою і проблематикою художніх текстів. Знайти перегуки у письменницькій та образотворчій творчості Винниченка, Гординського (3 год).		
Тема 13. Внесок українського театру у збереження національної ідентичності. Специфіка розвитку українського театру в умовах бездержавності та політичних утисків.	Лекційне заняття з мультимедіа 8. Практичне заняття 9. Контрольна робота.	Малютіна Н. Українська драматургія кінця XIX–початку XX ст.: навч. посібн. К. : Академвидав, 2010. 256 с. Мороз Л. Іван Тобілевич (І. Карпенко-Карий). <i>Історія української</i>	Дослідити творчу співпрацю Леся Курбаса і Миколи Куліша (2 години).	5.	Два тижні

Театр «за дротами». Активна громадянська позиція і творча співпраця Леся Курбаса і Миколи Куліша, їх роль та в утвердженні українства. Сучасні постановки, їх вплив на виховання школярів.		літератури XIX століття : у 2 кн. / [за ред. Жулинського]. Кн. 2. К. : Либідь, 2006. С. 647-673. Павлівшена Л. Модифікація жанру комедії у творчості Івана Карпенка-Карого : автореф. дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 укр. літ. Чернівці, 2010. 20 с.			
Тема 14. Розвиток української кіноіндустрії у часи заборон і переслідувань та на сучасному етапі. Внесок О. Довженка в розвиток українського кіно. Творча співпраця Параджанова і Миколайчука. Сучасна кіноіндустрія і її вплив на формування національного світогляду. Фільми «Заборонений», «Чорний ворон» та ін. у контексті	Проблем-на лекція 9. Практич-не заняття з мульти-мед. засобами 10.	Легенда світового кіно Олександр Довженко. http://ukrainemiroff.com/showNews/83 Госейко Л. Історія українського кінематографа. 1896-1995 : пер. с фр. / Пер. Станіслав Довганюк; Відп. ред. і передм. Володимир Войтенко. К. : KINO-КОЛО, 2005. 464 с. Нариси з історії кіномистецтва України / ІПСМ АМУ; Ред.-упоряд. І. Б. Зубавіна; Наук. ред.	Внесок Олександра Довженка в розвиток укр. кіно. Творча біографія і співпраця Параджанова і Миколайчука (3 год.). Переглянути фільми «Заборонений», «Чорний ворон». Буктрейлери до сучасних творів, які здатні вплинути на формування свідомого українця (3 год.).	5.	Два тижні

збереження національної пам'яті та формування свідомої особистості.		Скуратівський, О. С. Мусієнко; К. : Інтертехнол., 2006. 864 с. Ілляшенко В. Історія українського кіномистецтва. К. : Вік, 2004. 412 с.	6 год.		
Тема 16-17. Українознавство в іменах. Контроль самостійної роботи. Виступи, презентації.	Лекція-діалог 10. Практичне заняття з мультимед. засобами 11-12. Контроль самостійної роботи.	Українська мала енциклопедія: у 4 т./Є.Онацький; упоряд. та наук. ред. С. Білокінь. Київ: Пульсари, 2016. Україна: повна енциклопедія / В. М. Складенко [та ін.]. Харків: Фоліо, 2007.	Налагодити вміння проводити власне дослідження, працювати в парі (2 год.).	10.	Протягом семестру

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Українознавство в системі освіти, науки, культури, державотворення.

1. Глобалізація і проблеми української національно-державної ідентичності.
2. Особливості розвитку національної освіти і культури в різних соціокультурних середовищах.
3. Мова як головний чинник національної самоідентифікації Національна політика освітньої галузі: проблеми і перспективи («Національна програма патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, зміцнення моральних засад суспільства», затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 1697 від 15.09.2008 р.; Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), затверджена Постановою Кабінету Міністрів України (1993 р.)
4. Національна доктрина розвитку освіти України, затверджена Указом Президента України (2002 р.)

Література

Яковлев О., Шульгіна В. Українознавство як методологія культурологічних досліджень доби національного відродження. *Культурологія*. 2014. С. 67-71. <file:///C:/Users/ifcem/Downloads/138098-296456-2-PB.pdf>

Ключковська І., Галько О. Освіта українського зарубіжжя як фактор збереження етнонаціональної ідентичності. *Українознавство*. 2006. Ч. 4. С. 354-359. <file:///C:/Users/ifcem/Downloads/701.pdf>

Кононенко П. Історія становлення НДІУ як віддзеркалення утвердження теорії українознавства на теренах України у 90-х рр. XX ст. *Українознавство*. 2004. Ч. 1-2. С. 207-214.

Токар Л. Самоідентифікація в системі самопізнання та самотворення народу. *Українознавство*. 2004. Число 1-2. С. 164-168.

Горенко-Баранівська Л. Українознавство в системі вищої мистецької освіти XXI століття: історичні та методологічні імперативи. <http://archive.nndiuv.org.ua/text.html?id=1985&category=50>

Тема 2. Етнопедагогіка і освітньо-виховний досвід українського народу.

1. Історичні аспекти етнопедагогіки (з найдавніших часів до наших днів).
2. Спадкоємність поколінь, оточення, формування нац. свідомої особистості.
3. Мета, зміст і методи народного виховання.
4. Морально-етичні норми і трудове виховання (на прикладі фольклору, п'єси О. Коломійця «Дикий ангел»).

Література

Кухта М. Виховний національний ідеал у творах закарпатських письменників-освітян 20-30-х років XX століття. *Сучасні проблеми*

мовознавства та літературознавства. Вип. 23. Ужгород: Ужгородський нац. університет, 2018. С. 184-187.

Мосіяшенко В. Українська етнопедагогіка: Навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. 176 с.

Сявак Є. Українська етнопедагогіка: Навч.-метод. посіб. Л., 2002.

Євтух В., Марушкевич А., Дем'яненко Н., Чепак В., Етнопедагогіка. Ч. I: Навч. посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003.
https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/etnopedagogika_evtuh.pdf

Тема 3. Етнопсихологічні особливості українців. Основні етнічні та культурологічні ознаки нації.

1. Соціально-психологічна сутність поняття «нація».
2. Дослідження етнопсихології українців (В. Липицький, Д. Чижевський, М. Гоца, П. Юркевич та ін.).
3. Іван Рибчин про «Геопсихічні реакції і вдача українця».
4. Поняття ментальності та його відображення в різних сферах мистецтва, зокрема літ.

Література

Махній М. Homo ethnikos: психологія і культура. Чернівці: Вид. Лозовий В.М., 2012. 400 с.

Куєвда В. [Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект](#). Донецьк: Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. 264 с.

Попович М. Проблеми теорії ментальності / відп. ред. М. Попович. К.: Наук. думка, 2006. 407 с.

Тема 4. Вплив релігії на культуру, освіту, духовне життя народу.

1. Давні вірування українців.
2. Вплив релігії на світогляд українців та процес виховання.
3. Розвиток освіти при монастирях. Церковні школи.
4. Псалми, містерії як літературні жанри, породжені релігійним світоглядом.
5. Самостійна робота.

Література

Сценічне слово благовісту: Антологія української релігійно-християнської драми ХХ–ХХІ століття / Упорядн., авт. вступ. ст. та прим. С. І. Хороб. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2018. 648.

Слово Благовісту: Українська релігійна поезія / Упорядник і автор передмови Т. Салига. Львів: Світ, 1999. 781 с.

Антофійчук В., Нямцу А. Євангельські мотиви в укр. літ. кінця ХІХ–ХХ ст. Чернівці: Рута, 1996. 208 с.

Тема 5. Семантики та функціонування національної символіки.

1. Національно-етнічні, регіональні символи.
2. Геральдика.
3. Релігійні символи.
4. Символи у різних сферах мистецтва
5. Українська словесна творчість (усна і писемна): символи, образи-символи.

Література

Калашник В. Українські вербальні символи як чинник національно-культурної самоідентифікації.

Українознавство.

2005.

Ч. 4.

С. 104-106.

<file:///C:/Users/ifcem/Downloads/132.pdf>

Ткаченко А. Символ хреста і спроба структурування літературознавчих категорій. *Біблія і культура*. Чернівці : Рута, 2000. Випуск 1. С. 127-129.

Комариця М. Тернова символіка у творчості І.Франка: джерела та літературний контекст. *Іван Франко письменник, мислитель, громадянин: Матеріали міжнар. наук. конф. Л., 1998. С. 384-389.*

Тема 6. Прояви світогляду українців у фольклорі, зокрема регіональному.

1. Визначення ролі і місця усної народної словесності у контексті українознавства як інтегрованої науки.
2. Вірування і обряди вашої території.
3. Світогляд українців і його проекція на художню творчість (індивідуальна, групова).
4. Художнє відображення світогляду гуцулів у творчості українських письменників (на прикладі творів М. Черемшини).

Література

Пушик С. Легенди та Перекази: в 2 т. / [упоряд. : Г. Пушик, Б. Влашин]. Івано-Франківськ : Фоліант, 2019. Т. 1 639 с. Т. 2. 543 с.

Тиховська О. Психоаналітичний аспект уявлень про «нечистих духів» у міфології Закарпаття. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознав.*

Вип.23. Ужгород: Ужгородський нац. унів-т, 2018. С. 321-325.

Гнатюк В. Нарис української міфології. Л. : Інститут народознавства НАН України, 2000. 264 с.

Перев'язко Р. Народнописенні мотиви у творчості Р. Купчинського (1916-1920).

<http://phh.dspu.edu.ua/article/viewFile/178063/178101>

Тема 7. Кобзарі і бандуристи в історії національної культури.

1. Народна й авторська пісня як вираження світогляду народу.
2. Кобзарі та лірники, виконавці народних дум, історичних пісень (О. Вересай, Г. Гончаренко, М. Кравченко та ін.).
3. Сучасні виконавці (народні інструменти): «Шпилясті кобзарі», Василь та Микола Литвини, В. Нечепа. Національна капела бандуристів України.

4. Авторські вірші, які стали народними піснями.

Література

Божко М., Пасько М. Духовні наставники народу: кобзарство в Україні, бібліографічний нарис. Київ, 2015. 76 с.

Жеплинський Б., Ковальчук Д. Українські кобзарі, бандуристи, лірники. Енциклопедичний довідник. Львів: Галицька видавнича спілка, 2011. 316 с.

Небрат Н. Кобзарі уособлення мудрості народної. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2009. № 9. С. 39-41.

Жеплинський Б. Коротка історія кобзарства в Україні, Львів: Край, 2000. 196 с.

Маркевич Н. Бандурист. Мислене древо [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://www.myslenedrevo.com.ua/ru/Lit/M/MarkevychM/Verses/Bandurist.html>

Гундорова Т. Кобзар Дармограй. Про літературні маски Шевченка. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://www.istpravda.com.ua/articles/2014/03/8/141809/>

Кравченко В. Образна символіка у баладах Тараса Шевченка. Дивослово. 2001. №7. С. 5-Головецька Н. Українські історичні пісні. 8 клас. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2009. № 9. С. 21-23.

Тема 8. Прояви синтезу мистецтв у національній культурі.

1. Поняття синкретизму мистецтва.
2. Література і музичне мистецтво (на прикладі худ. творів О. Кобилянської, Лесі Українки).
3. Література і образотворче мистецтво (на прикладі творів В. Винниченка).
4. Література і театр (на прикладі творів М. Куліша).

Література

Проблеми міжвидового синтезу в українській культурі в полі діалогів різнонаціональних культурних традицій: колективна монографія / [Голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019. 592 с. <http://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2019/udkin.pdf>

Українська література в системі українознавства: Посібник / Укл. Денисюк С.П., Кононенко П. К. : НДІУ, 2004. 300 с. <http://ndiu.org.ua/images/book/posibnik.pdf>

Генералюк Л. Універсалізм Шевченка: взаємодія літератури і мистецтва. К. : Наукова думка, 2008. 544 с.

Синтез

мистецтв.

https://studme.com.ua/193904035002/etika_i_estetika/sintez_iskusstv.h

Тема 9. Внесок українського театру у збереження національної ідентичності.

1. Специфіка розвитку українського театру в умовах бездержавності та політичних утисків.

2. Театр «за дротами».
3. Активна громадянська позиція і творча співпраця Леся Курбаса і Миколи Куліша, їх роль та в утвердженні українства.
4. Сучасні постановки, їх вплив на виховання школярів.

Література

- Малютіна Н. Українська драматургія кінця XIX– початку XX ст.: навч. посібн. К. : Академвидав, 2010. 256 с.
- Мороз Л. Іван Тобілевич (І. Карпенко-Карий). *Історія української літератури XIX століття* : у 2 кн. / [за ред. Жулинського]. Кн. 2. К. : Либідь, 2006. С. 647-673.
- Павлівшена Л. Модифікація жанру комедії у творчості Івана Карпенка-Карого : автореф. дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 укр. літ. Чернівці, 2010. 20 с.

Тема 10. Розвиток української кіноіндустрії у часи заборон і переслідувань та на сучасному етапі.

1. Внесок О. Довженка в розвиток українського кіно.
2. Творча співпраця Параджанова і Миколайчука.
3. Сучасна кіноіндустрія і її вплив на формування національного світогляду.
4. Фільми «Заборонений», «Чорний ворон» та ін. у контексті збереження національної пам'яті та формування свідомої особистості.

Література

- Легенда світового кіно Олександр Довженко.
<http://ukrainemiroff.com/showNews/83>
- Госейко Л.
 Історія українського кінематографа. 1896-1995 : пер. с фр. / Пер. Станіслав Довганюк; Відп. ред. і передм. Володимир Войтенко. К. : KINO-КОЛО, 2005. 464 с.
- Нариси з історії кіномистецтва України / ІПСМ АМУ; Ред.- упоряд. І. Б. Зубавіна; Наук. ред. Скуратівський, О. С. Мусієнко; К. : Інтертехнол., 2006. 864 с.
- Ілляшенко В. Історія українського кіномистецтва. К. : Вік, 2004. 412 с.

Тема 11-12. Українознавство в іменах.

Контроль самостійної роботи. Виступи, презентації.

Самостійна робота

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, що формує вміння навчатися, планувати свій час. Із запровадженням кредитно-модульної технології навчання, за якої скорочується обсяг аудиторної роботи, значення та статус самостійної роботи значно підвищується. Мета самостійної роботи студентів: сприяти засвоєнню ними в повному обсязі навчальної програми та формуванню в них самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати свою діяльність. Для досягнення якості підготовки рекомендуємо студентам скласти графік навчання, в якому рівномірно розподілити свої зусилля протягом семестру, а також забезпечити виконання контрольної роботи у визначені терміни. Одним з етапів самостійної роботи є підготовка повідомлень, презентацій.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ РЕФЕРАТІВ І ПРЕЗЕНТАЦІЙ

Звернути увагу на такі аспекти:

1. Внесок подвижницької особистості у розвиток українознавства, характеристика епохи у якій жили і творили.
4. Зв'язок із відомими людьми свого часу (до яких культурно-мистецьких або громадських організацій належали).
5. Спогади про них.
6. Синтез мистецтв (портрети; картини; сценічні постановки; твори, які поставлені на музику; фільми про цих людей або за мотивами творів).
7. Джерельна база.

Заохочується робота в парі: реферат і презентація.

1. Перше комплексне видання з українознавства – «Українській народъ въ его прошломъ и настоящемъ», де опубліковано докладну антропологічну розвідку Ф.Вовка.
2. В. Вернадський як президент Української академії наук.
3. С. Єфремов і перший навчальний посібник «Українознавство».
4. Діяльність Національного науково-дослідного інституту українознавства МОН України, його цілі та завдання.
5. Фільм «Криниця для спраглих» за сценарієм Івана Драча під режисурою Юрія Іллєнка.

6. Алла Горська як діяч правозахисного руху в Україні, десиденти у боротьбі за свободу.
7. «Червоний ренесанс» — документальний трисерійний фільм режисерів Віктора Шкурина та Олександра Фролова про історичні події в Україні.
8. «Книга буття українського народу, або Закон Божий». Кирило-мефодієвське братство.
9. Січові стрільці в історичних і мистецьких координатах. Угрупування «Митуса».
10. Розвиток друкарства в Україні, його вплив на культурний розвиток.
11. Олекса Довбуш у історичному ракурсі та як герой фольклорних й авторських текстів.
12. Поняття нація, народ. Хвилі еміграції. Розвиток українознавства за кордоном.
13. Українці на Далекому Сході. Відображення їхнього життя у доробку І. Багряного.
14. Іван Огієнко як учений, педагог, громадський, церковний і культурний діяч в контексті розвитку українознавства.
15. Д. Чижевський як професор Гарвардського університету (США), завідувач філософського відділу Української Вільної Академії наук у Нью-Йорку. Праці науковця.
16. Український кінорежисер, кіносценарист, поет, літератор, публіцист, член правління Національної спілки кінематографістів України Олександр Муратов. Кінотрилогія за творами Миколи Хвильового – «Танго смерті» (за твором «Повість про санаторійну зону»), «Геть сором!» (за повістю «Сентиментальна історія»), «Вальдшнепи» (за однойменним романом).
17. Національне кіно, його зародження і розвиток.
18. Сергій Якутович як український художник, графік, книжковий ілюстратор, народний художник України, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка. Закоріненість в український простір (ілюстрації до твору Миколи Гоголя «Тарас Бульба», авторський проект «Мазепіана», альбом «Абсолютний слух часу», ілюстрації до твору Ліни Костенко «Берестечко»).
19. Вплив релігії на національну культуру. Українські переклади Біблії, перші перекладачі.
20. Цикл документальних фільмів «Гриф секретності знято» Національної телекомпанії України на основі матеріалів Служби безпеки України, зокрема «Цар і раб хитрощів», як правда про долю видатних українців, репресованих за радянських часів за їхні патріотичні переконання.
21. Творча співпраця Леся Курбаса і Миколи Куліша як спроба збереження і розвитку української культури.
22. Маціональне музичне мистецтво, його відгомони за кордоном. (М. Леонтович. «Щедрик»; Квітка Цісик).

Система оцінювання	
Загальна система оцінювання курсу	Вид контролю екзамен. Максимальна оцінка 100 балів. Допуск до екзамену 50 балів (оцінки за практичні заняття 30 балів, за контрольну роботу 10 балів, за самостійну роботу 10 балів). Екзамен 50 балів. Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт «9.3. Види контролю» Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»).
Вимоги до письмової роботи	Контрольна робота, що складається з теоретичного питання та практичних завдань для перевірки умінь і навичок.
Практичні заняття	Максимальна оцінка за кожне заняття 5 балів. Наприкінці курсу виводимо середній показник, який множимо на коефіцієнт, який дозволяє отримати максимальну оцінку 30 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань.
Політика курсу	
Студент і викладач повинні уникати будь-яких порушень академічної доброчесності. Забороняються плагіат та списування. Заохочується активність, ініціативність, творчий підхід. При порушенні академічної доброчесності реагування відповідно до Положення 1 https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/%D0%BF%D0%BE і Положення 2 https://pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2019/02/code_of_honor.doc?fbclid=IwAR14PNKG9iKdUn4NJsjoX0rOCZr7YVFeNGdlgE3J2alaDNSc_GiiZOs3_NQ. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Пропуски практичних занять відпрацьовуються наступним чином: опрацювання теми, усна або письмова відповідь. Для отримання допуску до екзамену обов'язковим є написання контрольної роботи та виконання самостійної роботи. Викладач гарантує доступність зустрічей як, у межах університету, так і можливість заочної комунікації та консультування (телефон, вайбер, електронна пошта), платформа дистанційного навчання.	

Контроль набутих знань і вмінь

Контроль набутих знань і вмінь із навчальної дисципліни **«Українознавство в контексті становлення і розвитку національної освіти»** здійснюється у два етапи:

- на практичних заняттях (усне опитування на практичних заняттях); при перевірці виконаної студентом самостійної роботи чи індивідуальних завдань; контроль знань (шляхом усного чи письмового опитування студентів, тестові завдання);
- екзамен.

Максимальна оцінка 100 балів. 50 балів допуск до екзамену (оцінки за аудиторну, самостійну, контрольну роботу); екзамен 50 балів

Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи.

Див.: пункт «9.3. Види контролю» Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»).

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ (ЗРАЗКИ) Контрольна робота

ВАРІАНТ 1

1. Проаналізуйте особливості розвитку українознавства як дисципліни.
2. Хвилі еміграції. Митці-емігранти.
3. Проаналізуйте відображення ідейно-філософського світогляду митця у його творчості (на вибір студента).

ВАРІАНТ 2

1. Розвиток сучасного українського кіно.
2. Творча співпраця Леся Курбаса і Миколи Куліша як спроба збереження і розвитку національної культури в радянські часи.
3. Гумор та український артистизм у п'єсі О. Коломійця «Фараони».

ВАРІАНТ 3

1. Українська література і драматичне мистецтво в координатах українознавства.
2. Державна мова як спосіб єднання української нації. Сучасні програми державної мовної політики.
3. Вплив релігії на національну культуру. Релігійні символи у художніх текстах (проілюструвати).

ЗРАЗКИ ТЕСТІВ

Політично і державно організований народ це:

{
етнос
демос
народність
=нація
}

Скільки хвиль еміграцій українців традиційно втілюють історики?

{
дві
три
=чотири
шість
}

Котра з еміграційних хвиль викликана першою світовою війною й датується з 1920-го по 1930 рік?

{
перша
=друга
третя
четверта
}

Котра хвиля емігрантів тривала з 1947-го по 1953 рік?

{
друга
=третя
шоста
немає правильної відповіді
}

Українознавство як важливий напрям соціогуманітаристики дозволяє об'єднати представників різних дисциплін у:

{
=спільних новаторських наукових дослідженнях про Україну та українців
спільних читаннях літератури, написаної письменниками української діаспори
спільній видання книг за кордоном
спільноти, що займаються дослідженням хвиль української еміграції
}

Чималу науково-організаційну роботу в Канаді, США та Україні проводить УІТ, багаторічним головою якого є Любомир Винар. УІТ це:

{
Українське інтелектуальне товариство
Українське імміграційне товариство
Українське інтеграційне товариство
=Українське історичне товариство
}

У Великій Британії українознавство представлене освітньо-педагогічними програмами ____ університету, які фінансував український підприємець Дмитро Фірташ, уродженець Тернопільщини.

{
=Кембріджського

Оксфордського
Лондонського
Мідлсекського
}

Після проголошення незалежності України українознавство набуло нових організаційних осередків і тематичних спрямувань, зокрема:

{
Центр українських досліджень Інституту Європи РАН
Центр історії Росії, України і Білорусі Інституту всесвітньої історії РАН

Відділ східного слов'янства Інституту слов'янознавства РАН

=усі відповіді правильні

}

Діяльність зарубіжних центрів українознавства координує (МАУ), що під головуванням академіка НАН України Ганни Скрипник до 2013 р. об'єднувала зарубіжні національні структури у 32 країнах. МАУ це:

{

Міграційна асоціація українців

=Міжнародна асоціація українців

Міграційна асоціація українофілів

Міжнародна асоціація українофілів

}

Фундаментальні працю «Українці-русини: лінгвістичні та етнокультурні особливості в історичному розвитку» упорядковано й опубліковано спільно з науковцями:

{

=Словаччини

Росії

Польщі

Канади

}

Українознавство вивчається на кафедрах україністики та міжнародних відносин в таких польських університетах:

{

Варшавському

Краківському і Люблінському

Жешівському і Торунському

=усі відповіді правильні

}

Осередки Наукового товариства ім. Т. Шевченка у країнах Америки, Європи та Австралії видали:

{

«Енциклопедію українознавства» у 5 томах

=«Енциклопедію українознавства» у 10 томах

«Історичні монографії»

Питання для поточного та підсумкового контролю.

1. Українознавство як наука і навчальна дисципліна.
2. Становлення та основні етапи розвитку українознавства
3. Українознавство як система інтегративних знань про Україну і світове українство.
4. Основні етапи розвитку українознавства. Історична зумовленість становлення системи інтегративних знань про Україну і світове українство.
5. Обґрунтуйте наукові версії походження етноніму «українець», «Україна». Поняття «Малоросія».
6. Геокультурний образ України в різні періоди історичного розвитку.
7. Поняття «етнографічна група» і «етнічна група».
8. Українська етнічна територія та її зміни протягом історичного часу.
9. Місце України у світовому геополітичному просторі.
10. Розвиток української культури в зарубіжних країнах. Вимушена еміграція. Митці-емігранти.
11. Дослідження етнопсихології українців (В. Липинський, Д. Чижевський, І. Мірчук та ін.).
12. Гумор та артистизм української нації (на прикладі обрядів, художніх творів).
13. Характерологічні особливості українців (на прикладі художніх творів).
 14. Вплив геополітичного чинника на український національний характер.
 15. Вплив релігії на етнопсихологічний характер українців.
 16. Етнопедагогіка. Сім'я і формування українського національного характеру.
 17. Національні меншини та етнічні групи України.
 18. Біблійні мотиви і образи в літературі та образотворчому мистецтві.
 19. Українська народна й авторська пісня і музичне мистецтво в національному просторі.
 20. Етапи становлення і розвитку книгодрукування в Україні.
 21. Українська література і драматичне мистецтво в координатах українознавства.
 22. Державна мова як спосіб єднання української нації. Сучасні програми державної мовної політики.
 23. Вплив релігії на національну культуру.
 24. »Руська трійця», «Логос», відображення релігійного світогляду митців у їхній творчості.
 25. Внесок О. Довженка в розвиток українського кіно.
 26. Розвиток сучасного українського кіно.
 27. Творча співпраця Леся Курбаса і Миколи Куліша як спроба збереження і розвитку національної культури в радянські часи.
 28. Гумор та український артистизм у п'єсі О. Коломійця «Фараони».

29. Поняття «імагологія», його вираження у художніх творах, зокрема на історичну тематику.

Допоміжні матеріали до курсу

Вівчарик Н.

Львівське угруповання письменників «Логос» (1922-1939) у контексті літератури опору: національно-культурна специфіка

Початок ХХ століття позначений в українській літературі модерністськими пошуками, з одного боку, й орієнтацією на збереження національно-культурної ідентичності з іншого. Окремі мистецькі напрями, групи, школи бурхливо диференціювалися. Однак тенденція до модернізації художнього життя співіснувала паралельно зі схильністю до його підпорядкування ідеології.

Дослідники літератури міжвоєнного двадцятиліття (Юрій Пеленський, Микола Гнатишак, Микола Ільницький, Тарас Салига) виокремлюють як значний культурний феномен Галичину, бо вона продовжувала розвивати українську літературу навіть після того, як східноукраїнське відродження уже було розстріляне. Стефанія Андрусів стверджує, що у вербальних текстах того часу доречно й логічно шукати розгадку галицького феномену, «домінантними кодами якого є продукування і збереження національної ідентичності» [1, 10]. Дослідниця вважає, що на утвердження «українськості» в останні століття була запрограмована саме Західна Україна.

На думку науковців, література 20-х років виходила на сцену чотирма групами, з яких «одна старалась бути модерністичною, друга ставила собі за ціль творити католицьку літературу, третя була зовсім новаторсько-націоналістичною, а четверта поплентацько-комуністична» [10, 239]. Літературознавці стверджують, що в західноукраїнському дискурсі визначальними були поняття «Україна», «нація», «держава», «визволення», «герой», вони становили опозицію до «атеїзму», «матеріалізму», «зради». Роман Олійник-Рахманний стверджує, що у Галичині «завжди існувало коло письменників, які відкрито заявляли про свою вірність релігійним принципам» [8, 144]. Цієї думки дотримуються й інші науковці (Ігор Качуровський, Леонід Рудницький, Тарас Салига, Степан Хороб), а Микола Ільницький вказує, що у Галичині 20-х років ХХ століття популярність релігійних ідей серед населення, їх активний відгомін у літературі були настільки великими, що привели до звинувачень в експансіонізмі католицької ідеології, зокрема в залученні молодих літературних сил до цієї ідеології [5, 47]. Прикладом цього процесу може слугувати угруповання «Логос» та низка критичних матеріалів, які з'являлися у тогочасній періодиці. Однак за радянських часів творчість цих письменників була забороненою, а їх доробок став об'єктом дослідження тільки діаспорного літературознавства. Як не прикро констатувати, в усіх до нині виданих «Історіях української літератури ХХ століття» навіть не згадуються прізвища представників «Логосу», тільки іноді у переліку літоб'єднань 20-30-х років

вказується назва угруповання. Проте все частіше з'являються літературознавчі розвідки, в яких з позицій наукової об'єктивності виявляються теоретичні та історико-літературні особливості релігійно-християнського аспекту художньої творчості, біблійні засади ідейно-образного мислення, своєрідність авторської естетичної свідомості членів львівського літературного угруповання «Логос», зокрема Григора Лужницького та Василя Мельника-Лімниченка. З цього погляду незаперечну цінність мають студії Стефанії Андрусів, Миколи Ільницького, Анатолія Нямцу, Тараса Салиги, Степана Хороба та ін. Однак детального вивчення потребують ідейно-філософські засади творчості «логосівців».

Літературна група католицького спрямування «Логос» утворилася у Львові наприкінці 1922 року. На початку XX століття в багатьох країнах створювались католицькі організації. У Відні існувало товариство «Logos». Журнал «Поступ», пишучи про львівське літературне католицьке об'єднання, припускав: «може воно на взір віденського піднялося би перевести в життя піддану думку, бо серед хмар і тьми, що з усюди валом надлягають на нашу землю, конечно треба світла..., котрого ніщо не переможе» [9, 1925. Ч.1-2. С.29]¹. Поняття «логосу» тісно пов'язане з філософією та релігією. Члени львівського літературного угруповання ніколи не тлумачили католицизм як окремішне політично-конфесійне явище. Всі вони, йдучи за етимологією слова «католицький», потрактовували його як вселенський, такий, що відповідає загальній істині вчення про Ісуса Христа, канонам і догмам монотеїстичної релігії [див. 12, 123]. У темах, образах, мотивах їхньої творчості знаходять відображення проблеми людського буття, які пов'язані з релігійним вченням: боротьба святості та гріха, пошук сенсу життя, взаємозв'язки людина-Бог, терпіння-смерть-нагорода. Ці питання «дуже часто перебувають у центрі уваги письменників, яких у європейському літературознавстві називають «католицькими», а їх твори «католицькою літературою». Серед них Ф.Моріак, Ж.Бернанос, Д.Папіні, Г.вон ле Форт, Г.К.Честертон, Г.Грін» [7, 72].

Католицькою літературою захоплювався «логосівець» Олександр Мох (Петрійчук), його приваблювали повісті Даніеля Ропса. Чимало статей присвятив висвітленню католицької літератури і Григор Лужницький під псевдонімом Л.Нигрицький («Поль Кльодель», «Поль Бурже», «Шов і Честертон»). Він стверджував, що у критичні для держави і мистецтва моменти часто саме католицькі письменники сприяли збереженню тяглості традицій. Для прикладу автор наводив сербську літературу та імена таких письменників, як Юрій Вінгер, Мілош Андрицький, Юрій Деленк [6, 134]. Отже, категорії релігійності й патріотизму проявлялися не тільки у художньому доробку письменників, а й у їхніх літературно-критичних працях. Таким чином «логосівці» не обмежувалися тільки естетичними принципами, вони стали активними творцями так званого

¹ Посилання на схожі видання оформляємо так задля більшої уніфікації, адже досліджувалася значна частина періодики.

західноукраїнського «тексту» (поняття запропоноване Стефанією Андрусів [див. 1, 49]).

Організатором «Логосу» дослідники найчастіше називають Григора Лужницького [11, 321]. А усіх членів літературного угруповання налічують шість: Григор Лужницький (Меріям), Олександр Мох (Орест Петрійчук), Степан Семчук, Петро Сосенко (Молодший), Василь Мельник (Василь Лімниченко) та Роман Сказинський. Теофіл Коструба дещо розширює цей перелік і серед членів «Логосу» називає ім'я маловідомого письменника та історика, який трагічно загинув під час польсько-німецької війни 1939 року, Адама Монтрозора [4, 1948. Ч. 2. С. 123]. До «Логосу» також був запрошений о. др. Гавриїл Костельник, котрий найкраще себе виявляв на межі поезії і філософії, але він до угруповання не ввійшов. Микола Ільницький зауважує, що до «Логосу» приєдналися історик Теофіл Коструба, публіцист Осип Назарук, Петро Ісаїв [5, 15]. «Логосівці» спричинилися до виходу у світ журналу «Поступ» (1920-1930). Він ознаменував перший період діяльності «Логосу», характерними рисами якого були спонтанний різножанровий розвиток творчості, зокрема в поезії, малих формах (оповідання, нариси, новели), а також висока активність у культурно-освітній праці, наполеглива робота над формуванням християнського світогляду серед населення. На ці риси вказує Ярослав Грицков'ян [2, 172]. Він також помітив, що їх тогочасна діяльність відзначалась дисциплінованістю. Наприкінці 1920^{-х} років взаємозв'язки у групі значно послабилися, а кількість публікацій «логосівців» у «Поступі» зменшилася. Це дало підстави Миколі Ільницькому стверджувати, що «Логос» проіснував до 1930 року [5, 15]. Проте ця думка є дискусійною, оскільки більшість дослідників вважає, що в цей час, при певному послабленні культурних програм, угруповання все ж продовжувало існувати (тому виділяють другий етап його діяльності, який датується 30^{-ми} роками), але його діяльність перервала війна [2, 173]. Тоді письменники активно співпрацювали з журналом «Дзвони», який виходив за підтримки Андрея Шептицького. Завданням журналу було «давати читачам якнайбільш здорову творчість, оперту о християнську етику», «ознайомлювати загал читачів з європейською літературою», «вказувати на прогалини в нашій літературі», «згуртовувати найліпших і найкращих наших письменників» [3, 1931. Ч. 4-5. С. 256].

«Дзвони» друкували таких письменників, як Наталена Королева, Улас Самчук, Юрій Липа, Катря Гриневичева, Богдан-Ігор Антонич. «Логосівець» Григор Лужницький став співпрацівником цього журналу. Контактували із редакцією журналу й Олександр Мох, Гавриїл Костельник. Літературознавці вважають, що саме останній «заклав засади української католицької критики» у «Дзвонах» [8, 147]. Гавриїл Костельник спробував на основі християнських принципів проаналізувати твори Тараса Шевченка, Івана Франка, Павла Тичини, Володимира Винниченка. Часопис протистояв атеїзмові, намагався оновити та зміцнити український національний дух. Журнал, як і угруповання, підтримував ідейно-філософську концепцію В'ячеслава Липинського. На його думку, гідне майбутнє українцям може

гарантувати тільки незалежна держава. Її основою має стати прошарок населення, «насичений високими ідеалами і культурою», «еліта повинна виявляти благородне та ідеалістичне прив'язання до української землі» [З, 1931. Ч. 2. С. 88], [З, 1937. Ч. 2. С. 85]. Ці ідеї утверджувались у «Дзвонах» постійним передруком праць В'ячеслава Липинського, публікаціями статей та творів письменників католицького спрямування. У журналі говорилося про те, що «католицтво не нехтує мистецтвом, але хоче, щоб воно співпрацювало в удосконаленню людських душ» [З, 1936. Ч. 8-9. С. 339]. В основі літературно-естетичної концепції «Логосу» лежала ідея єдності християнського світогляду та його мистецької реалізації як органічної частини творчої свідомості митця.

Аналізуючи світоглядні та ідейно-естетичні основи «Логосу», літературознавці прийшли до висновку, що вони мають багато спільного з художніми засадами інших літературних об'єднань. Наприклад, із «Руською Трійцею», яку до певної міри можна назвати попередницею літературного угруповання християнського напрямку. Степан Хороб зауважує, що спонуканими до типологічного аналізу творчості письменників «Руської Трійці» та «Логосу» є не тільки те, що їх чільні представники були священиками і духовними будителями національної свідомості українського народу на певних етапах його відродження (початки XIX і XX століть), а передусім очевидна схожість багатьох художньо-стильових засад, спорідненість мистецьких традицій, тяглість християнських тенденцій у розвитку відповідних періодів літературного процесу [див. 12, 47]. Обидва угруповання зображали історичні події у світлі суспільного та етичного ідеалу з відчутними романтичними рисами, християнським пафосом і релігійною мораллю. Таке світовідчуття особливо виразно проступає у драматичних творах Григора Лужницького («Ой Морозе, Морозенку», «Січовий суд», «Дума про Нечая»), поезіях Маркіяна Шашкевича («О Наливайку», «Хмельницького обступленіє Львова»), Василя Мельника-Лімниченка (збірка «З війни»). Загалом релігійність і національну ідейність історики літератури визнали основними принципами художньо-стильового мислення письменників «Руської Трійці» і «Логосу».

Отже, виникнення та діяльність «Логосу» мали українське і західноєвропейське підґрунтя. Ідеологічна заангажованість тогочасної літератури спричинила неможливість сповідування суто естетичних засад, а заслугою «логосівців» можна вважати цілеспрямованість, жертвовність у досягненні поставленої мети *творення нації словом*. Вони намагались протистояти атеїстичному і матеріалістичному підходові в літературі та історії. Художня концепція об'єднання базувалася на філософських ідеях персоналізму, етнопсихологічних уявленнях, які на початку XX століття були невіддільні від релігійного дискурсу загалом і тогочасної так званої «католицької літератури» зокрема. Саме національно-історичні, філософсько-релігійні детермінанти у творчості «логосівців» зумовили домінування категорій релігійності та патріотизму. Проблема належного наукового поцінування доробку членів львівської групи християнських письменників

«Логос» існує й досі, оскільки не зібрано, відтак і не систематизовано, їхній художній і літературно-критичний доробок, а це вказує на *перспективу* подальший наукових досліджень.

Література

1. Андрусів С. Модус національної ідентичності : Львівський текст 30^х років ХХ ст.: монографія. Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, Тернопіль : Джура, 2000. 340 с.
2. Грицков'ян Я. Українські католицькі письменники міжвоєнного двадцятиліття: Група «Логос». *Записки НТШ : Праці філологічної секції*. Т. ССХХІХ. Львів, 1995. С. 170-178.
3. Дзвони. Львів, 1931-1939.
4. Життя і слово. Квартальник для релігії й культури. Ватерфорд, 1948-1949.
5. Ільницький М. Драма без катарсису: Сторінки літературного життя Львова першої половини ХХ століття. Львів : Місіонер, 1999. 212 с.
6. Лужницький Г. Непереможні слов'яни: нарис історії серболужицької літератури з 1945 р. *Записки НТШ : Праці філологічної секції*. Т. СХСV. Нью-Йорк, 1982. С. 131-140.
7. Набитович І. Проблеми дослідження сасгит-у в українській літературі. *Біблія і культура*. Чернівці : Рута, 2000. Випуск 1. С. 71-74.
8. Олійник-Рахманний Р. Літературно-ідеологічні напрямки в Західній Україні : 1919-1939 роки. К. : Четверта хвиля, 1999. 240 с.
9. Поступ. Студентський вісник. Львів, 1921-1929.
10. Романенчук Б. Західноукраїнська література між двома світовими війнами: 1919-1941 роки. Збірник праць і матеріалів на пошану Григорія Лужницького : 1903-1990. *Записки НТШ : Праці філологічної секції*. Т. ССХІІ. Львів-Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1996. С. 233-253.
11. Салига Т. Імператив : літературознавчі статті, критика, публіцистика. Львів : Світ, 1997. 352 с.
12. Хороб С. Українська релігійна драма кінця ХІХ-початку ХХ століття : проблематика, жанрово-стильова своєрідність. Івано-Франківськ : Плай, 2001. 143 с.

Подано за: *Літературознавчі студії*. Вип. 47. Київ: Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2016. С. 49-55.

ЗМІСТ

1. Анотація.....	2
2. Рекомендована література до курсу.....	4
3. Програма навчальної дисципліни.....	6
4. Теми практичні занять.....	24
5. Самостійна робота.....	29
6. Система оцінювання.....	31
7. Контроль набутих знань і вмінь.....	32
8. Питання для поточного та підсумкового контролю.....	35
9. Допоміжні матеріали до курсу. Вівчарик Н. Львівське угруповання письменників «Логос» (1922-1939) у контексті літератури опору: національно-культурна специфіка.....	35

ББК 63.5(4УКР)

В 41

Вівчарик Н. М. Українознавство в контексті становлення і розвитку національної освіти: Методичні рекомендації до курсу. Івано-Франківськ : Територія друку, 2020. 42 с.

Науково-методичне видання

В авторській редакції

Підп. до друку _ _ 2020. Формат 60х84.

Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».

Вид. арк. __. Тираж __. Зам. № __. Віддруковано